

STENOMUSEEN 73

MEDLEMSBLAD FOR STENO MUSEETS VENNER – OKTOBER 2017

“Miss Atomic Bomb”

Det er nok de færreste, der opfatter ordet *sexbombe* som en bogstavelig sammensætning af drifter og våben. Men som udstillingsassistent Lasse Askefrø fortæller her, har ordets oprindelse i allerhøjeste grad noget med våben at gøre. Ovenikøbet det farligste af dem alle – atombomben!

Et af afsnittene i den kommende videnskabshistoriske udstilling, *Det nysgerrige menneske*, vil behandle de dilemmaer, følelser og holdninger, der fulgte i kølvandet på opfindelsen af atombomben. Her eksemplificeret med et af de mere bizarre indslag fra efterkrigstiden, hvor den kolde krigs politiske protester mod atomvåben endnu lå et godt stykke ude i fremtiden.

Atomunderholdning

I denne tid, hvor Nordkorea og USA rasler med de atomare sabler, er det svært at forestille sig, at atombomber engang var en del af underholdningsindustriens

salgsmateriale, men det var ikke desto mindre tilfældet i USA og hos deres allierede

lige efter 2. Verdenskrig og et godt stykke ind i halvtredserne.

“Miss A-bomb” i skikkelse af Paula Harris tonede frem på Billed-Bladets bagside i april 1953. Tre sider tidligere var der en billedserie, som viste, hvordan den seneste atomprøvesprængning havde jævnet et hus med jorden og forvandlet det til aske på kun 2½ sekund!

Efter bombningerne af Hiroshima og Nagasaki og med et permanent testcenter i Nevadaørkenen bredte der sig især i USA en sand atomfeber. Landets position som klodens stærkeste magt gjorde, at alt, der bare rime- de på atom, var "hot".

Las Vegas, der ligger kun ca. 100 km sydøst for test- området, så chancen for en kommerciel gevinst og re- klamerede med "rooftop- views" til prøvesprængnin- gerne, og byen blev snart kendt som "Atomic City, USA".

Driftige forretningsmænd kombinerede to af byens at- traktioner – atombomberne og de showgirls, som byen havde så rigeligt af. Og i perioden fra 1952 til 1957 blev der kåret fire atom- skønhedsdroninger med de smagfulde titler: "Miss Atomic Blast" (1952) – "Miss A-bomb" (1953) – "Miss Cue" (1955) og "Miss Atomic Bomb" (1957).

Paddehatteskyen blev en slags varemærke for de ud- kårne. Den karakteristiske silhuet blev formet i bom- uldsvat og syet på den ba- dedragt, der – dengang som nu – er skønhedsdron-

*Det er en badedragt i stil med denne på Kvindemuseet, som vi søger til udstillingen.
Foto: Kvindemuseet.*

ningers obligatoriske be- klædning.

Atombombebadedragt

Historien om "atom- sexbomberne" fra Las Vegas fandt også vej til den kulørte presse i Danmark. Den 7. april 1953 bragte *Billed-Bladet* på hele bagsi- den et foto af Paula Harris under overskriften "Atom- bombebadedragt". I teksten blev den muntre tone slået an. "Det er virkelig lykkes- des, ved Hjælp af fløde- skums-lette Stoffer, at over- føre den champignon-for- mede Sky til den klædelige

Badedragt. Om dennes virkning er lige saa afvæb- nende som A-Bombens, foreligger ingen Depecher om."

Det er planen, at atomba- dedragten i en rekonstrue- ret udgave skal indgå i ud- stillingen. Kvindemuseet hjælper med detaljer om badedragter fra perioden, og vintagebutikker bliver kontaktet for at finde den rette badedragt. Men skulle du nu sidde og tænke: "Det var pokkers – den bade- dragt ligner grangiveligt den gamle af tante Gydas, der ligger i en mølpose oppe på loftet!" – så tøv ikke. Giv mølposens gemmer en chance for at træde frem i rampelyset og kontakt un- dertegnede på askefro@sm.au.dk. Mærk mailen "Badedragt" og send gerne et foto med.

Det, vi leder efter, er en ensfarvet model med et lille skørt fornedet. Nu er farver svære at se på sort/hvide fo- tos, men sort, mørkeblå, dyb grøn eller bordeaux er nok i den rigtige boldgade.

Så søg højt som lavt og hjælp Steno Museet til at få sin helt egen atom- sexbombe!

Lasse Askefrø

Se stjerner på Ole Rømer-Observatoriet

Med den kommende tids mørke aftener er der atter mulighed for at se stjerner og planeter m.v. fra det smukke gamle observatorium i Højbjerg.

Astronomiformidlerne er i hvert fald klar til en ny sæson under stjernehimlen, enten ved kikkerterne eller i foredragssalen, hvis der er overskyet.

Billetter til 25 kr. pr. person kan købes på www.science museerne.dk/ole-roemer-observatoriet/planlaeg-jeres-besoeg.

Holdet bag astronomiformidlingen på observatoriet består af Andreas, Lasse, Signe, Kirsten og Nikoline. Foto: Aase Roland Jacobsen.

Hvem var dr. Agerley?

Dr. Agerleys klinik i Steno Museets medicinhistoriske udstilling har i mange år været omdrejningspunkt for rundvisninger og for gæsters nysgerrige blikke. Men selvom Agerleys klinik har fået et efterliv på museet, så har vi vidst meget lidt om indehaveren. Det forsøger historiestuderende – og formidler på Steno Museet – Anne Sofie Larsen at råde bod på i løbet af sin praktik på museet i efteråret 2017.

Dr. Agerleys klinik som den ser ud på Steno Museet i dag. De brune farver og den hjemlige stemning springer straks i øjnene. Foto: Anne Sofie Bomholt Larsen.

Der har længe været et ønske på Steno Museet om at finde flere oplysninger om dr. Matthias Jensen Agerley, der fungerede som praktiserende læge i Augustenborg på Als fra 1911 til sin død som 95-årig i 1978. Målet er, at Agerleys person og funktion som praktiserende læge kan blive levendegjort for museets besøgende.

Et spændende liv

Af denne grund var dr. Agerley i foråret emnet for en kulturhistorisk og biografisk undersøgelse med henblik på at få skabt et omrids af Agerleys levede liv, både privat og i rollen som læge. Fortællingen om Agerleys liv blev her sam-

menst af de kilder, museet allerede havde, men i den grad også af indsamlede erindringer fra Agerleys efterkommere og folk fra lokalområdet omkring Augustenborg.

Af disse kilder dukkede dr. Agerleys spændende liv op. Det var et liv som læge i den tyske hær under 1. Verdenskrig, et liv som praktiserende læge i et lille samfund og et liv levet i et grænseområde med alt, hvad dertil hører. Men det var også et liv med kone og børn og med private og arbejdsrelaterede relationer.

Læge for alt andet

I de indsamlede erindringer gemte sig mange gode og

interessante historier om Agerleys private og professionelle karakter. Det sprang i øjnene, at det især er i funktionen som læge, at Agerley bliver husket, hvilket måske også var sådan, han først og fremmest så sig selv.

På hans tid var den alment praktiserende læges hverdag præget af travlheden og mange forskelligartede opgaver. Agerley har haft patienter i sin konsultation og er kørt på sygebesøg både hverdage og weekend, om dagen og om natten. Han har arbejdet med fødsel og død og alt det indimellem, og han har udfyldt flere medicinske funktioner, der med tiden er specialiseret, såsom narkoselæge, akutlæge og fødselslæge.

Agerley privat

Rollen som læge har ligeledes fyldt meget i boligen, der også husede Agerleys klinik. Hans børnebørn beskriver ham som en hård og kontrolleret mand, der var læge for alt andet – også før sin rolle som bedstefar. De fortæller om en mand, der altid startede dagen med morgengymnastik, og som kun sjældent blødte op og oftest kun over et spil skak.

Når Agerley kom kørende i sin lægebil, standsede han ifølge sine børnebørn hverken for andre bilister eller det lokale tog, fordi han mente, at folk skulle holde tilbage for lægen.

Det er også en beskrivelse af en mand, der ofte var fra-værende, og som, selv når han ikke havde konsultationer, brugte meget af sin tid i sin praksis.

En lokal karakter

Sigende for Augustenborg på Agerleys tid beskriver tidligere patienter og en hjemmesygeplejerske, at patienterne var delt, således at de dansksindede patienter benyttede sig af en anden læge, Gregers Jensen, mens de tysksindede besøgte dr. Agerley. Han var født tysk og deltog under 1. Verdenskrig på tysk side som militærlæge. Lokale erindringer beskriver ham som "en tysk aristokrat", der vandrede gennem byen med en rank holdning og et strengt ansigt.

Denne beskrivelse passer også til tidligere patienters oplevelse af ham som en hård og streng læge. Hanne Clingman beskriver for eksempel, hvordan hendes far havde oplevet den hårde dr. Agerley. Faderen, Marcus Marcussen, har fortalt, at han som 10-årig kom til skade med sin tommelfinger og blev bragt til dr. Agerley. Her spændte Agerley Marcus' arm fast og rev neglen

Huset på Storegade 26 i Augustenborg rummede i perioden 1911-1978 både dr. Agerleys klinik og familien Agerleys private bolig. Her ses dr. Agerley i privaten med sin kone, Louise Jacobsen, og deres tre børn, Margrethe Eleonore, Marie Louise og Hans Karl.

på tomten af uden bedøvelse, og da Marcus skreg, sagde Agerley bare "hold kæft, knægt!"

Selvom den hårde læge går igen i mange erindringer, er der også en stor respekt for Agerleys dygtighed inden for sit felt. Det er tydeligt, at han som praktiserende læge har udfyldt en betydningsfuld rolle i et mindre samfund. Men han har åbenlyst også set sig selv som en betydningsfuld person. Hans børnebørn beskriver bl.a., hvordan han ikke holdt tilbage for andre bilister, fordi han mente, de skulle holde tilbage for lægen!

Hvad nu?

Undersøgelsen har givet et helt nyt indblik i personen dr. Agerley, der i så mange år har "siddet" med ryggen til ved sit skrivebord i den gamle lægeklinik i museets stuetage. I efteråret vil der blive arbejdet med at formidle alle de gode historier til museets gæster. Det vil i første omgang ske på en interaktiv skærm ved udstillingen, så gæsterne kan dykke ned i erindringer om Agerley og klinikken, de mange spændende genstande eller klinikken betydning i en større medicinhistorisk sammenhæng.

Anne Sofie Bomholt Larsen

Vær opfinder for en dag!

Steno Museet søger kreative og nysgerrige børn til årets efterårsferie i dagene 14. - 22. oktober.

Sammen med forskere og studerende fra Aarhus Universitet slår vi dørene op til en spændende efterårsferie om opfindelser, både dem der gik godt, dem der gik galt, og dem der blev til noget andet. Det handler om at få skøre ideer, lave spændende eksperimenter og gå på opdagelse i alt fra stjernehimlen, super-

computere og satellitter til enzymer og edderkopper.

Sære og geniale opfindelser

Der er masser af sjove aktiviteter hele ugen. I *DippedutterLaboratoriet* kan man f. eks. bygge sine egne geniale opfindelser med dippedutter og dingener – og dermed opfinde den dims, man altid har manglet. Man kan høre om sære og geniale opfindelser og være med til sjove eksperimenter, når *OpfinderKorpset* bruger hele museet

som sit laboratorium. Og hvis man altid har ønsket sig et megasejt familiefoto, så træk i opfindertøjet og få et med hjem fra museets *SelfieLab*.

OpfinderHjørnet

Gå på opdagelse i skøre opfindelser, når vi med inspiration fra Storm P. Museet dykker ned i de særeste opfindelser og opfordrer publikum til at designe deres egen opfindelse og deltage i en konkurrence.

Efterårsferien
14-10 - 22-10
Alle dage
kl. 10-16

Giv din indre opfinder fuld gas & hold den sjoveste efterårsferie på Steno Museet

Gratis adgang
til museet under
18 år

Vær opfinder for en dag!

Er du
nysgerrig?

Er du vild med dimser, dippedutter og dingener? Bobler din hjerne med ideer, og kan du lide at eksperimentere, opdage og undersøge?

Så inviter din familie og venner med til 'Vær opfinder for en dag' på Steno Museet.

Efterårsferie 2017 på Steno Museet. Vær opfinder for en dag!

Dyk ned i edderkoppens forunderlige verden og undersøg edderkoppers jagtmetoder og superstærke spind et par dage i efterårsferien.
Foto: Simon Fruergaard.

ForskerLab

Forskere og studerende fra Aarhus Universitet kikker forbi museet hver dag og fortæller om bl.a. edderkoppers vilde liv, opdagelser i naturens opfindelser, og hvordan man kan se verden på en ny måde. Der fokuseres på forskellige emner i løbet af ugen.

Lørdag den 14. og søndag den 15. handler det om "Naturens egne opfindelser". Her kan man bl.a. undersøge edderkoppers jagtmetoder og superstærke spind.

Mandag den 16. og tirsdag den 17. er temaet "Teleskoper og satellitmissioner". Kom og hør om Aarhus Universitets satellitmission Delphini-1 og det avancerede robotteleskop SONG på Tenerife.

Onsdag den 18. kan man i "Enzymværkstedet" udfor-

ske cellers opbygning og funktioner og lave forsøg med enzymer.

Torsdag den 19. til søndag den 22. er der mulighed for at se nærmere på "Supercomputere og mystiske væsker". F.eks. kan man prøve sjove computerspil og hjælpe forskerne med at forstå turbulens.

Du kan finde mange flere detaljer om programmet på www.sciencemuseerne.dk/steno-museet.

Stjerneforevisninger

Hvis man har interesse i stjernehimlen over os, kan man besøge planetariet kl. 11, 13 og 15, og på Ole Rømer-Observatoriet ved travbanen er der åbent kl. 18 og 20 for de nysgerrige stjernebikkere.

Trine Bjerre Mikkelsen
og Aase Roland Jacobsen

www.stenomuseet.dk

STENOMUSEN

udgives af Steno Museets Venner. Bladet udkommer 3 gange årligt. Det sendes til foreningens medlemmer, men kan frit hentes af alle i museets foyer. Stof kan sendes til redaktionen.

Redaktion:

Knud Erik Sørensen, ansv.

kes@kes.dk

Hans Buhl

hans.buhl@sm.au.dk

Aase Roland Jacobsen

aase.jacobsen@sm.au.dk

Grafisk tilrettelæggelse:

Knud Erik Sørensen

Tryk:

Toptryk Grafisk, Gråsten

SCIENCE MUSEERNE

AARHUS UNIVERSITET

STENO MUSEET

– en del af Science Museerne
C.F. Møllers Allé 2

Bygning 1100

Universitetsparken

8000 Aarhus C

Tlf.: 8715 5415

E-mail: sm@au.dk

Web: www.stenomuseet.dk

Åbningstider:

tirsdag-fredag kl. 9-16

lørdag-søndag kl. 11-16

helligdage kl. 11-16

mandag lukket

K

Mandag 2. oktober

Forevisningerne på Ole Rømer-Observatoriet starter igen. I oktober begynder forevisningen kl. 20, hvorefter den frem til og med marts går i gang allerede kl. 19. Det er nødvendigt at købe billet på forhånd på www.science museerne.dk/ole-roemer-observatoriet/planlaeg-jeres-besog. Se side 3.

A

Torsdag 5. oktober kl. 20

Fuldmåneaften i planetariet med "Viden og Visuals": *Liv i rummet – liv på Mars*. Udstillingerne er åbne kl. 19.30-22. Billetter købes på www.science museerne.dk.

L

Lørdag 14. - søndag 22. oktober kl. 10-16

Efterårsferieaktiviteter: *Vær opfinder for en dag* på Steno Museet. For hele familien; med planetarieforestillinger. Forevisninger på Ole Rømer-Observatoriet kl. 18 og 20. Se side 6.

E

Lørdag 4. november kl. 20

Fuldmåneaften i planetariet: *Vinterhimlen*. Udstillingerne er åbne kl. 19.30-22. Billetter købes på www.science museerne.dk.

N

Torsdag 16. november kl. 9-15.30

ESERO-kursus for lærere i udskolingen: *På rejse i rummet*. Tilmelding på Steno Museets hjemmeside www.science museerne.dk/skoletjenesten/nyheder-fra-skoletjenesten/laererkurser-om-astronomi.

D

Søndag 3. december kl. 20

Fuldmåneaften i planetariet: *Geminiderne og de andre stjerneskedssværme*. Udstillingerne er åbne kl. 19.30-22. Billetter købes på www.science museerne.dk.

E

R

Jul og nytår på Steno Museet

Museet er lukket 21. december til og med 1. januar